

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4, ΤΗΛ. 30.297 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 29 ΙΟΥΝΙΟΥ 1940

Έπικαιρα

ΔΟΠΛΟΣ

Την περασμένη βδομάδα, το βράδυ της πανσέληνου, καθόμασθε, με μία φιλική συντροφιά, σε κάποια έξοχικη βεράντα. Γύρω μας όλα ήταν άγνα και γαλήνια. Την ησυχία της μορφής νύχτας δέν την τάραιζε άλλο, από τα μακρινά γαυγίσματα των σκύλων, τα κρόσματα των βατραχιών κ' οι φωνές των γρύλλων.

Κουβεντιάσαμε, όπως γίνεται μ' όλους που σμίγουν τις μέρες αυτές, για το μέγα δράμα που παίζεται πάνω στη γη. Ξάφου, χωρίς καμμία συνεννόηση ανάμεταξυ μας, σωπάσαμε. Καθένας μας βυθίστηκε στις δικές του σκέψεις κ' όνειροπολήσεις. Σάν έπειτα από λίγο ξανάρχισε η συζήτηση, διαπιστώσαμε, πως όλοι μας είχαμε σκεφτεί το ίδιο πράγμα: Το πως μπορούν οι άνθρωποι, μέσα στην ήρεμία και την ομορφιά αυτή της φύσης, να έχθρευονται ο ένας τον άλλον, να σπέρνουν τη συμφορά και τον όλεθρο, να θυσιάζουν κ' αυτήν ακόμα τη ζωή τους για τα πιο άνομα έργα.

Ξέρω, βέβαια, πόσο ρομαντική είναι μια τέτοια ένατένιση των έγκοσμίμων. Η όμορφιά της φύσης υπάρχει, για τον άνθρωπο, μονάχα έπειτα από κάποιες προϋποθέσεις. Ο πεινασμένος, ο βασανισμένος, ο κατατρεγμένος, ο δυστυχισμένος δεν μπορούν να τη χαρούν. Το σκοτάδι που υπάρχει μέσα τους σκιάζει, γι' αυτούς, ακόμα και την πιο ελφώφη μέρα. Ο θρήνος της ψυχής τους τους κάνει να βλέπουν κόλαση τον κόσμο. Οι κορυφές των βουνών, τα ξέντρα, οι ακροθαλασσιές τους γίνονται τα κάγκελα μιας φυλακής, που έχει — άλλοίμοιο — για σκεπή τον διάφανο, τον καταγάλανο ούρανό. Και ο πόνος, σάν ξεπεράσει κάποια όρια, κάνει τις αισθήσεις μας άνικανες να γευτούν τις ομορφιές του κόσμου.

Τα ξέρω όλ' αυτά κ' όμως λέω πως η παραπάνω αντίληψη, για το πως μπορεί ο άνθρωπος μέσα στη γαλήνια καλοκαιρινή νύχτα, τη λουμένη από το φως του φεγγαριού, να γίνει το δράγανο του μίσους και της καταστροφής, κρύβει κάποια αλήθεια. Γιατί δεν είναι μωροτο δ,τι ώραίο να μην έχει καμμία επίδραση πάνω μας. Πως να πεισθεί κανείς πως η δύναμη αυτή, που μάς στέκεται ή μοναδική σχεδόν λύτρωση της ζωής μας, σάν τέχνη ή σάν έρωτας, δεν έχει την ικανότητα να μάς εξημερώνει και να μάς εξανθρωπίζει κάπως; Έτσι ασφαλώς είναι... Κι' όμως πόσες τραγικές διαφεύσεις δε θα συναντήσουμε στην πρώτη πρόγειρη ματιά, που θα ριζούμε πάνω στις σελίδες της Ιστορίας του κόσμου μας. Θα δούμε πλήθος κατακτητές, που στάθηκαν αδιάφοροι κ' άσυγκίνητοι μπροστά στους καλλιμάριμαρους ναούς και που δε σεβάστηκαν τ' αριστουργήματα της σμίλης και του γρωσθήρα — τα έργα κείνα ακριβώς, όπου απ' αυτά εξιλεώνεται ο άνθρωπος για όλο το κακό που είναι ικανός να κάνει.

Μα τότε; Ποιά τάχα κατάρα βασιάνει το ανθρώπινο γένος; Μάταια λοιπόν έζησαν, δίδαξαν και θυσιάστηκαν για μάς οι φιλόσοφοι κ' οι άποστολοι της αγάπης; Ο άνθρωπος θα μείνει, εις αιώνας τους άπαντας, το κτήνος που είναι; Δεν υπάρχει φυγή ούτε έλπίδα; Μέσα στον ώκεανό του κακού όπου ταξιδεύουμε δε θα βρούμε ποτέ λιμάνι σωτηρίας; Τίποτα άλλο, λοιπόν, από σκοτάδι γύρω μας, μέσα μας, παντού; Κατατρεγμένοι και κυνηγημένοι από τις ίδιες μας άτέλειες, θα βυθιζόμαστε, όλο και πιο πολύ, μέσα στη λάσπη μιας άραχλης ζωής, ως τον τέλειο κ' όριστικό άφανισμό μας; Τα χέρια, μυριάδες άμέτρητες, θα σηκώνονται,

το ίδιο πάντα, σε μάταιη έπίκληση προς τα ούρανια;

"Όχι, δεν είναι κ' ούτε μπορεί να είναι αυτή η ανθρώπινη μοίρα. Το καλύτερο υπάρχει. Δεν πρόκειται ούτε για όνειρο, μήτε για φαντασιοπληξία. Υπάρχει, μα πρέπει, σάν κάθε άλλο αγαθό, να κατακτηθεί. Μην τυχόν όμως μια τέτοια αίσιοδοξία μπορεί να χαρακτηριστεί για τυφή; "Όχι και

(ΣΥΝΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2)

Μιά μεγάλη γυναίκα του 18ου αιώνα

ΙΣΑΒΕΛΛΑ ΘΕΟΤΟΚΗ ΑΛΜΠΡΙΤΣΙ

ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Μορφές της αρχαίας Ελλάδας

Ο ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ

ΤΟΥ Α. ΚΡΟΥΖΕ

(Δημιουργούμε παρακάτω ένα κεφάλαιο από το βιβλίο του Γάλλου Έλληνοετή Α. Κρούζε: «Οι αρχαίες πολιτείες». Το κεφάλαιο αυτό είναι τελείως αόριτο και άσυμφωνο στον μεγάλο μεταρρυθμιστή της Αρχαίας Ελλάδας Κλεισθένη και στο έργο που έπαιλεσε. Το βιβλίο του Α. Κρούζε είναι γραμμένο τόσο εύχερηστα τόσο επεξηγητικά, ώστε να διαβάζεται με τον πιο ευχάριστο τρόπο από κάθε φιλομαγή στήλη. Αν οι περιπτώσεις το επιτρέψουν, θα εκδοθεί άργότερα μεταφρασμένο απ' το μεταφραστή αυτού του κεφαλαίου).

... Μετά το διώξιμο των Πεισιστρα-

(1) Σμ. τ. Μ. Πρόκειται για τους γιους του Πεισιστράτου, Ίππία, Ίππαρχο, Ίσφωνα και Ηγησίπυρο, από τους οποίους ο πρώτος, ο οποίος πατέρας τους ανέλαβε την εξουσία στην Αθήνα, ιδιαίτερα οι δύο πρώτοι κ' απ' αυτούς ο Ίπ-

τιδών(1). τα πολιτικά κόμματα στην Αθήνα αναλωγονήθηκαν, και ξανάρχισαν τη δράση τους. Η άριστοκρατία άποπειράθηκε άλλη μια έπιθεση για την κατάληψη της εξουσίας, βοηθήθηκε μάλιστα, σ' αυτό απ' το βασίλευα της Σπάρτης Κλεομένη, αλλά στο τέλος, ο λαός θριάμβευσε. Και ο Άλκμεωνίδης Κλεισθένης, άρχηγός του λαοκρατικού κόμματος, ανέλαβε να ρυθμίσει τη νέα

(ΣΥΝΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5)

πιας. Ένώ ο πτώχος τους είχε καταφέρει να γίνει δημοφιλής στους Αθηναίους, γιατί άποστήριξε πολύ τις τέχνες και τα γράμματα—αυτός έβγαζε τα δημορικά ποιήματα— οι γιοι του άντιθετα, φέθηκαν ήρωικά στους Αθηναίους. Στο γράμμα της έφορας των Πεισιστρατιδών άναφέρων πιο πολύ απ' όλους οι Λακεδαιμόνιοι.

ΙΣΑΒΕΛΛΑ ΘΕΟΤΟΚΗ ΑΛΜΠΡΙΤΣΙ. (Βλέπε σχετικό άρθρο της κ. Αθηνάς Ταρσούλη, σ' αυτή τη σελίδα).

στάθηκε η Ιταλική, γιατί και η ένετική κυριαρχία ήταν μακρόχρονη, αλλά και γιατί, γενομένου με την Ιταλία, η επικοινωνία της ήταν άμεση και διαρκής με την Ιταλική χερσόνησο, όπου από τ' αρχαιότερα χρόνια ως τα βυζαντινά και τα μεταβυζαντινά το έλληνικό πνεύμα είχε άμεσα διοχετευτεί τα φώτα του. Ο Όμηρος και ο Ησίοδος φύσηξαν την έπική ποιητική πνοή τους στο Βιργίλιο, ο Πίνδαρος ή Σαπφώ και ο Άλκαίος το λυρισμό τους στον Κάτουλο, ο Δημοσθένης, ο Ίσοκράτης τη ρητορία τους στον Κικέρωνα. Από τα σπέρματα αυτά ξεπετάχτηκαν τα μεγάλα πνεύματα του Δάντη, του Πετράρχη, του Γάσσο, του Αρίοσπου, που χρησίμευσαν σάν φωτεινά πρότυπα στους κορυφαίους ποιητές μας του προπερασμένου και του περασμένου αιώνα, τον Οδγο Φώσκολο, τον Κάλβο, το Σολωμό και όλη τη διαλεγτή πλειάδα των Έπτανήσιων ποιητών. Άλλά και σε όλο το διάστημα της βυζαντινής αυτοκρατορίας και κύρια μετά την Άλωση, έξερομε πόσο Έλληνες, μεγάλοι κληρικοί, λόγιοι, καλλιτέχνες, φιλόσοφοι, έπιστήμονες διάδωσαν τα φώτα του βυζαντινού πολιτισμού στην Ιταλία, όπου η ζύμωση τότε της έλληνικής και της Ιταλικής σοφίας προέτοιμασε τη μεγάλη άνθηση στις Τέχνες και στα Γράμματα, που έφερε την Αναγέννηση.

Οι Έλληνες, κυρίως κατά τα χρόνια της δουλείας και περισσότερο οι τίπειρωτες και οι Έπτανήσιοι φοιτούσαν στα μεγαλύτερα Ιταλικά πανεπιστήμια, όπου διέπρεπαν μαζί με τους Ιταλούς συναδέλφους των. Άλλά και έπιφανείς Ιταλοί ταξίδευαν στην Ελλάδα και πιο πολύ στην Έπτανησο κατά τα χρόνια της Ένετοκρατίας και δημιουργούσαν δευτεροβάθτερης συγγένειας μαζί της Γι' αυτό, όπως είπα και πιο πάνω, οι Έπτανήσιοι, χωρίς βέβαια, να ξεχνούν τη μητρική τους γλώσσα, μιλούσαν κ' έγραφαν Ιταλικά, οι πιο μορφωμένοι.

Η Κέρκυρα, το μεγάλο κέντρο του Ίονίου πολιτισμού, όπου είδαν το φως ονομαστοί έργατες του πνεύματος και της Έπιστήμης, στάθηκε μαζί και η πατρίδα διάσημων γυναικών, που σήμεύσαν ένα σταθμό στη διεθνή πνευματική κίνηση της εποχής τους και που ζώντας την περισσότερη ζωή τους στην Ιταλία, έλαμψαν με το πνεύμα τους και με την όμορφιά τους ανάμεσα στους άριστοκρατικότερους κύκλους του καιρού τους. Ίσαβέλλα Θεοτόκη Άλμπριτσι, Μαρία Άναστασία Πετρετίνι, Μαργαρίτα Άλβανα Μηνιάτη. Αυτές είναι οι σπουδαιότερες, με μικρότερη στο πνευματικό άνάστημα την ανάμεσά τους χρονολογικά εύρισκόμενη Μαρία Άναστασία Πετρετίνι.

Από τα ωραιότερα λουλούδια που είδαν το φως κάτω από τον ολόγαλανο ούρανό του Ίονίου πελάγους σε πνεύμα και σε όμορφιά, μέσα στους μοσχομυρισμένους κήπους της μαγευτικής Κέρκυρας, είναι η Ίσαβέλλα Θεοτόκη, που γεννήθηκε το 1760 από τον κόντε Άντώνιο Θεοτόκη, άπόγονο αρχαίας βυζαντινής γενιάς και από τη Νικολέττα ντα Βέγια, του άρχοντικού σπιτιού των Ροδοστώνων. Έκείνα τα χρόνια, που τα Ίόνια νησιά διατελούσαν υπό την ένετική κυριαρχία, η Κέρκυρα ήταν μαζί κ' ένας σημαντικό ναυτικός σταθμός του ένετικού στόλου στην είσοδο της Άδριατικής. Άνώτεροι αξιωματικοί, διπλωμάτες, διανοούμενοι της κραταιής δημοκρατίας, είχαν αιχμαλωτισθεί τόσο από τη φυσική καλλονή του τόπου, που κλείνει παραδεισιακό πλούτο σε βλάστηση παραμυθένια και σε δαντελωτές ά-

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ κ. ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΤΑΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗ

Η ενεργητική μετοχή με την κατάληξη -ου ν τ α ς δεν τη μεταγυρίζεται η γλώσσα-μας ποτέ ως επιθετικό προσδιορισμό...
Καμία μαζί σου, αλλά, αντίθετα θαμαζώ, κι' ακόμα μ'ένωρ' από σου είναι ίσως προς έλω,...

Μου γράφεις: 'Επιζώ πως θ' άπατησής στο γράμμα μου, όχι τυπικά, αλλά βάζοντας ένα μέρος από τη μουσική σου συγκίνηση...

Μου γράφεις: 'Επιζώ πως θ' άπατησής στο γράμμα μου, όχι τυπικά, αλλά βάζοντας ένα μέρος από τη μουσική σου συγκίνηση...
Μου γράφεις: 'Αν δεν έχεις άγνηνη ν' άγαπάς, δεν περπατάς...
Μου γράφεις: 'Ομωσ' η νέα συμφορά που έληξε μεγάλη έστιασε πόσ' χρωμάτα με τ' όμοια...

ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Γλωσσικές σημειώσεις

ΤΑ ΣΥΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΑ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

Νομίζω, πως πολύ δίκιο έχει ο Καρθαίος, που δέ βρίσκει ασωτό το π ι ό κ α λ ύ τ ε ρ ο ς, σάν συγκριτικό τοϋ κ α λ ύ ς...
Οι Γάλλοι γραμματικοί - πολύ λογικά - διακρίνουν 3 βαθμούς σε σ υ κ ρ ι τ ι κ ή (καί 2 προσθέτω εγώ, προειναι διακρίνουν και σ τ ό δ π ε ρ θ ε τ ι κ ή)...

Ν. ΧΑΤΖΙΑΚΗΣ

Μου γράφεις: 'Θά ήθελα να μάθω το δυνατό σου, σε μια μοναξιά, ανάμεσα από φάος και σιελή...
Μου γράφεις: Σήμερα, ίσως ν' άλλαζε όνειρο...
Μου γράφεις: 'Αν δεν έχεις άγνηνη ν' άγαπάς, δεν περπατάς...
Μου γράφεις: 'Ομωσ' η νέα συμφορά που έληξε μεγάλη έστιασε πόσ' χρωμάτα με τ' όμοια...

ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΡΑΦΙΑ

Μου γράφεις: 'Επιζώ πως θ' άπατησής στο γράμμα μου, όχι τυπικά, αλλά βάζοντας ένα μέρος από τη μουσική σου συγκίνηση...
Μου γράφεις: 'Αν δεν έχεις άγνηνη ν' άγαπάς, δεν περπατάς...
Μου γράφεις: 'Ομωσ' η νέα συμφορά που έληξε μεγάλη έστιασε πόσ' χρωμάτα με τ' όμοια...

Table with columns: ΑΙΘΗΣΗ ΤΜΗΜΑ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΡΑΦΙΑ Α.Ε., ΤΜΗΜΑ ΣΕΝΣΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ. Includes names like ΛΑΔΚΑΡΙΑ, ΠΑΣΣΙΑ, ΠΑΡΕΘΕΝΗ, ΖΩΡΑΡΗ, ΑΝΤΙΠΡΟΪΚΤΟΙ, ΜΕΤΑΛΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΡΑΦΙΚΗΣ.

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

Επικορα

"Αοπλος

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

Επικορα

"Αοπλος

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

Επικορα

"Αοπλος

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...
«Υστερ» από τη γενική αυτή οκιογραφία της 'Ισαβέλλας Θεοτόκη 'Αλμπιρίτου, θα δούμε και μ'ε' από γενικές γραμμές και το πνευματικό της έργο...

ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΕΛΕΥ

ΚΟΝΤΡΑΠΟΥΝΤΟ

Μετάφραση απ' τ' Αγγλικά Σταύρου Στάγκου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ) ΧΧVI

Οι Ράμπιονς ζούσαν στην Τσαλ-... Είχαν δικό τους σπίτι, μ' ένα στούντιο και δυο μικρά δωμάτια...

αμένο του ψευτοχαμόγελο κι άνοιξε την πόρτα. «Α, σεις είστε», έκανε ο Ράμπιον... «Είστε λερωμένοι το χέρι μου και δέν σάς το βίνα, με συχαρητέα...»

Την πόρτα την άνοιξε η Μαίρη Ράμπιον. «Ο Μάρκ σας περιμένει στο στούντιο», του είπε ύστερ' απ' τις τυπικές χαϊρετούρες...

«Πώς σάς ήρθε να το πείτε αυτό τον... «Αυτό;» είπε. «Λοιπόν, Άλ-γιά π'η θά μπορούσε κανείς να τ'ονομάσει...»

«Γιατί να μην τ'ονομάσει;» αποκρίθηκε ο Μάρκ. «Δε με ζημιώνει...» «Εκτός αυτού», συνέχισε ο Ράμπιον... «κάτι έχει μέσα του ο άνθρωπος...»

«Ο Άγιος Χούγκ του Λίνκολν, σ'όπως είσθε σεις, κ' Μπάρλατ, Λό-τ'ος ήταν παύδι, ζάρτες, φόνος, γλυκός υπεμπέκος...»

«Καλά, αλλά σού λέω - δεν τ'α χωνεύω τ'α παρσάνια...» Η Μαίρη έλεε την τελευταία της λέξη...

«Ναι, αλήθεια», είπε περιεργώ-ντας ο Μάρκ. «Έκανε γούστο να τ'α γράφω...»

«Όσο, τώρα ξανάρθε, δεύτερη φορά, κ' η Μαίρη τού άνοιξε τη θύρα...»

«Από τότε που κούνησε το κεφάλι του κ' είπε πως τού χρειαζόταν να ξεκουραστεί...»

«Ο Μπάρλατ περνώντας στο στούντιο συνέχισε μέσα του τις οικονομικές σκέψεις...»

«Πες τα, πες τα», είπε ο Μπάρλατ. «Μη με λογαριάζεις, μη μου χαρίζεις...»

«Οχι μόνο δεν πληρώνει νοίκι ο Ράμπιονς, συλλογιζόταν, κ' οι ούτε άλλα έξοδα έχει...»

«Από τότε που κούνησε το κεφάλι του κ' είπε πως τού χρειαζόταν να ξεκουραστεί...»

«Ο Μπάρλατ φόρεσε το συνθη-»

ΜΑΡΙΑ ΛΙΝΤΣΕΤ' : «Οι χορηγότες του ημελλετούρου.»

«Οι σούρες φώσησαν γιατί είχαν μεγάλα σώματα και πολύ μικρά κεφάλια...»

«Ο Μπάρλατ έγινε καταφωτιστάς...»

«Από τότε που κούνησε το κεφάλι του κ' είπε πως τού χρειαζόταν να ξεκουραστεί...»

«Από τότε που κούνησε το κεφάλι του κ' είπε πως τού χρειαζόταν να ξεκουραστεί...»

«Από τότε που κούνησε το κεφάλι του κ' είπε πως τού χρειαζόταν να ξεκουραστεί...»

«Από τότε που κούνησε το κεφάλι του κ' είπε πως τού χρειαζόταν να ξεκουραστεί...»

Διήγημα

ΗΤΑΝ ΕΝΑΣ ΓΙΩΡΓΗΣ...

«Ήταν ένας Γιώργης, σφάλος ως έκει πάνω, με μακριά κούρα σαν βελούδο...»

«Τι πήγες να κάνεις, μαρ'ε παύδι, τούλεγα, τι πήγες να κάνεις...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Το φάκελλο είχε κιάλας λερωθεί κ' από μέσα τράβηξε ένα χαοτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

ΤΟΥ Κ. Γ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

«Όμως οι εσπάρτιδες ήσαν πάντοτε επιφορσά - και τ'όδεξαν αυτό...»

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Ο ΜΑΡΣΕΛ ΠΡΟΥΣΤ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ

ΤΟΥ ΖΑΚ ΡΙΒΙΕΡ

Ο Μαρσέλ Προυστ πέθανε από την ίδια την ανεπιτηδείτητα που του επέτρεψε να γράψει το έργο του. Πέθανε από έλλειψη πρακτικού πνεύματος, επειδή δεν κατόρθωσε να μεταβάλει τους δρους της ζωής του τη στιγμή που αυτοί του έγιναν ύλεθροι: πέθανε γιατί δεν ήξερε πώς ανοίγουν ένα παράθυρο, πώς ανάβουν τη φωτιά. Κι όμως ήταν σκληρός σε συνήθειες που κατέστησαν φθοροποιές, κανένα μέσο να τις σπάσει, ούτε να τις λυγίσει καν, δεν παρουσιάστηκε στο μυαλό του θρεθική χωρίς κανένα είδος επιβολής άπαιτου στα πράγματα που τον τρυγίζουν και δεν είχε καμιά στιγμή τον πλάγιο τρόπο, όπου μπορούσαν να μετατοπιστούν και να προσαρμοστούν στις ανάγκες του εξασθενημένου οργανισμού του.

Πρέπει όμως εξ άλλου να πούμε πως το πνεύμα αυτό στάθηκε ένα από τα καθαρότερα, τ' αποκλειστικότερα θεωρητικά που φάνηκαν ποτέ στην τέχνη. Και όλη η αξία του έργου του έγκειται πραγματικά, πρώτα-πρώτα, στο ότι είναι, κατά τη γνώμη μου, ανάμεσα σε όλα όσα γράφτηκαν ποτέ, εκείνο που έχει τις λιγότερες σχέσεις με το "Ωφέλιμο". Η έκπληξη που μας επρόκειτο στην αρχή, και η σκανδαλισμένη αντίσταση που βρήκε ακόμα σήμερα σε μερικούς, δεν προέρχονται πρώτιστα από τη σχεδόν ανυπόφορη άταραξία του βλέμματος που ανακαλύπτει κανείς στο έργο; Αισθάνεται πως ούτε μια στιγμή ο συγγραφέας δεν αφήνει να ενεργήσει μέσα του αυτή η αντίδραση, η τόσο φυσική σ' εμάς, ώστε να μην τη διακρίνουμε, του ένδιαιφέροντος στην κατανόηση. Αυτό το ύπουλο κύμα που εκσπάει, αδιάκοπα τις άκτες της όρασής μας, ποτέ δεν έγγειψε τις όψεις της δικής του. Ποτέ δεν παρατηρήθηκε σ' αυτόν αυτό το σχεδόν άμεσο κατακλίσημα που προκαλείται από το δίχτυ της πραγματικότητας, καθώς πέφτει, μες στο γεμάτο ανάγκες μυαλό μας. Αν υπάρχει στον Προυστ κάτι το τερατώδες, αυτό είναι η έλλειψη κάθε πραγματικότητας.

Μά δεν πρέπει και να του προσδώσουμε αυτό το άπαθε, το αδιάφορο πρόσωπο που ταιριάζει στον αγνό σοφό; Η στάση του είναι πιο περίπλοκη. Αρχίζει από την αίσθηση ένα τίποτε άρκει να τον τραντάξει και αληθινός στρόβιλος επεκταλυσθησών σε όλο το αντιληπτικό του σύστημα. Είναι πριν απ' όλα ένα άτομο έκθετο. Οι φίλοι του ξέρουν πόσο μακριά είναι ο κατάλογος των σωματικών επιδράσεων που φοβόταν. Αφηγήθηκαν σαν ένδειξεις καθαρά γραφικές το φόβο του για τον ήλιο, για τον κρότο και καταλήξαν στα τριχώματα από φέλλο με τα οποία επένδυσε το διαμέρισμά του στο Μπουλβάρhausman. Δέ θελήσανε να δούνε σ' αυτές τις προφυλάξεις παρά διασκεδαστικές λόξεις, ολόκληρα ατιμώρητες. Μά γιατί να έχουμε αμφιβολία πως οι αισθήσεις του είχαν αλλοιωτικές κατασκευές απ' τις δικές μας και πως είχαν μιαν αφύσικη ευαισθησία; Γιατί να πάρουμε την παχυλότητα των δικών μας για κανόνια των δικών του και να φανταζόμαστε σύμφωνα με τον εαυτό μας την ένταση των ρευμάτων που την διαπερνούν; Είμαι βέβαιος πως το κύκλωμα των εντυπώσεων στον Προυστ στάθηκε πάντα απεριόριστο σε σύγκριση με το μέσο ανθρώπου.

Ο Προυστ βουτάει στην άρχη υλοκληρωτικά, βαθύτατα στην αίσθηση, στο αίσθημα. Από τα παιδικά του χρόνια το να δ ο κ ι μ υ σ ε ι του άπαροφα όλες τις δυνάμεις έξω από μέ: την αντίληψη. Τον βλέπουμε αιχμάλωτο των ιδιών του των συγκινήσεων, σθανωμένων κάτω από το πλήθος τους, πλακωμένον κιάλα απ' αυτές δεν υπάρχε: παρ' μόνο το πνεύμα του, που φτερουγίζει και τον ανεβάζει, αλλά χωρίς να του επιβάλλει άλλον κώπο, από την έπιπεία.

Η στιγμή που το παιδί συλλογίζεται τις παραστάσεις του, που αρνιεται μερικές για να χρησιμοποιήσει τις άλλες, δεν έρχεται γι' αυτόν.

Δεν κάνει καμιά προσπάθεια προσαρμογής ούτε οικονομίας δεν προετομάζεται καμιά στιγμή για να νικήσει τη φύση. Ο Ροβινσών δεν παρουσιάζεται μέσα του ποτέ. Μές στο πυκνό δάσος των ημερών και νυχτών που δε μαστορεύει καμιά σκανίδα ούτε ζητάει να χτίσει κανένα σπίτι. Θα μείνει φτωχός σε στέγη ως την τελευταία του ημερ, ίσαμε το σιδερένιο του κρεβάτι μες στο ίδιο εκείνο επιπλωμένο διαμέρισμα, όπου θα πεθάνει έχοντας πάντα απέναντί του τις παραστάσεις του.

Είναι καμωμένος από πολλαπλά επίπεδα με ιδιότητα διατομή, που βυθίζονται καθ' όλες τις διαστάσεις του χώρου και του χρόνου μέσα σε όλα τα ύλικά και πνευματικά ρευστά και που διαδρέχονται απροσδιόριστα.

Παρατήρησαν πως το πρόσωπο που μιλάει στο έργο του με το "εγώ", περιγράφεται στους πρώτους τουλάχιστο τόμους, με τόσο πολυριθμες και πολυποικίλες λεπτομέρειες που καταντούν να γίνονται αναφατικές' άλλότε πρόκειται για έναν λέει, άλλότε για ένα παιδί. Δέ βλέπω σ' αυτό το χαρακτηριστικό, παρά μια ομοιότητα περισσότερο με το συγγραφέα του θιόλιου. Γιατί αν μπορεί να προσδιοριστεί κάτι τι τον Προυστ θεμελιακά, αυτό είναι το προσφιλές έπιθετο του Φρόντ "πολυμορφος".

Η δύναμη ή ίδια με την οποία του επιβάλλεται η αίσθηση τον συγκρατεί στο επίπεδο όπου παράγει: αλλά καθώς παράγονται άπαιτου του χλίες τέτοιες τη φορά, απαρτίζονται κι' αυτές από χλίες μορφές, — που καμιά έντελέχεια δεν τις συναρμολογεί.

Εκείνοι για τους οποίους η θέληση και η διατύπωση που του υπογορεύει είναι η ιδιότητα του ανθρώπου, είναι ελεύθεροι να γυριστούν άλλοι το πρόσωπο τους μπρός σε μια τόσο παράξενη περίπτωση. 'Αλλά τουλάχιστο ως εκτίμησόν τη σημασία της παρουσίας του ανάμεσα μας. 'Ας έρθουν μαζί μας να κοιτάξουν τα πλευρά αυτού του χαλασμένου καρδιού, του καταδικασμένου σ' αιώνια άραξοδάλι, να ιδούν το αμέτρητο και λεπτομερειακό φυλλοδελήμα των σκέψεων, των επιθυμιών και των παρατηρήσεων που το έχουν κατακαλύψει.

Ενας άνθρωπος μπήκε για χάρη μας στις Σαργάσσες μιας άτελεωτης άπραξίας. Έθυσιασε την ευτυχία του, όλες τις δυνάμεις του, ακόμα και τη ζωή του για να δεχτεί ίσα-ίσα το απάραλλοχο αποτέλεσμα της ζωής, υπόμεινε το μερμηγκιασμά μέσα του, άπαιτου του, και των μικρότερων ζωοφιών. Πάμε λοιπόν να τον θρούμε φαγώμενον, κομματιασμένον, έξοφανισμένον — αλλά θριαμβευτή έπιτέλους μες στο διαμέρισμά του, χάρη στην άφοσίωσή του.

Η στάση του Προυστ απέναντί του αισθήματος άκαλοφθεί μια τάξη ακούστα νέα. Το εξέτασεν ως τώρα, είτε το όμολογούσαν, είτε όχι, ξεκινώντας από μόνον αντίληψη της συνείδησης που έπρεπε να ξαναβρεθεί στην άκρη. Δέ λέω πως ο Προυστ δεν έχει κι' αυτός μιαν αντίληψη δική του, ή καλύτερα δεν ύφωνε ως άρχη, ως θεώρημα την αμφιβολία του για την ίδια την ύπαρξη, ή για την ένότητα της συνείδησης. 'Αλλά κ' η αμφιβολία του αυτή ακόμα δεν τον ένοχλεί ποτέ, ούτε θά τον έπιπείσει π. χ. να μιλήσει για ψυχή τη στιγμή που θα πιστέψει στη διαπίστωση της.

Το σπουδαίο είναι πως εξοστρεκίζει όλους τους ψυχολογικούς πυρήνες και αναχωρεί από την καθαρή έμπειρία. Τείνει προς το νόμο, έννοείται, και προς τη σχηματοποίηση μόλις την ιδεί να θαμφοαίνεται, αλλά θά την αφήσει κι' αυτή, θά την ξεχάσει, αν ιδεί να παρουσιάζεται μια άλλη που συγκροτείται μαζί της.

Το πνεύμα του αθόρμητα έαναρχίζει τη μελέτη του αισθηματος, μπορούμε να είμαστε πάντα μας βέβαιος πως ξεκινάει απ' όσο γίνεται

πιο χαμηλά, και πως τίποτε το προκατειλημένο δεν εισχωρεί σε ό,τι μας παρουσιάζει.

Προσεγγίζει την εξήγηση των ψυχολογικών φαινομένων με μια μετριοφροσύνη άνοσηφιαστή ως τότε, που μπορεί, που πρέπει να προκαλέσει σκάνδαλο, όπως κάθε φορά που το θετικό πνεύμα κατακλύζει μια περιοχή που είχαν πετύχει να του την άποκλείσουν.

Έπαναστατούμε (και δεν ξέφυγα ούτ' εγώ από την αντίδραση), βλέποντας πόσο λίγο τελευταία, έξοφνα, είναι η εξήγηση που μας προτείνει για τα φαινόμενα, τα όποια έχουμε συνηθίσει να όλοκληρώνουμε σ' εύρωχρους μύθους ικανοποιητικούς. Τίποτε πιά, έπειτ' από κείνον, δε διατηρείται από την ύλη την ψυχική, παρά μικροί κρικοί, ανά δυο, ανά τρεις, που η άλυσιδα τους μάς φαίνεται ανάξια λόγου. Μά μονάχα ίσως αυτή τη φορά, συγκροτούνται για πάντα άναμεσα τους. Μία άπαιτη άνακοιουθία μάς φαίνεται πως διαδέχτηκε τις άρμονικές χαλκομανίες που είχαμε σφουροκοπήσει. Μά, με τις είχαμε σφουροκοπήσει...

Κατά τον ίδιο τρόπο στάθηκε πολύ ένοχλητικό μια μέρα να διαπιστώσουμε πως το οφάνιο σύστημα όλο δεν ήταν προεβμένο στη Γη όπως ένα μπουκέτο μπαλόνια στο χέρι ενός πωλητή, αλλά ήταν μοιρασμένο σε χίλια ζεύγη ή όμυδες που μπορούσαν να φανούν διασκορπισμένα για πάντα. 'Ωστόσο, μόνο από κείνη τη στιγμή θρήνη η έστροντομία με όαση κι' άρχισε ν' απλώνεται σε όλα τ' άστέρια μια έρμηνεία άκατανίκητη.

Ο Προυστ που φαίνεται πως προηγείται σε μια από τις μεγάλες πνευματικές άρνήσεις για τις όποιες ο Άβγουστος Κόντ έδειξε πως θρόσκονται στην αφετηρία κάθε γνήμης άνακάλυψης, κάθε μεγάλου πνευματικού ξεκινήματος. Στο βασίλειο των αισθημάτων, που όί και' επάγγελμα ψυχολόγοι δε διαθέσανε ποτέ παρά χοντροκομμένα εργαλεία για να τα εξέτασουν και που οι μυθιοριογράφοι τα ληλάτησαν και τα έκμεταλλεύτηκαν περισσότερο παρά τα εξέρευσαν, ο Προυστ έλασγει ζαφνικά, σά μια βολίδα λαμπαρή, την όλοκληρωτική του έλλειψη μεταφορικού πνεύματος, οικοδομικής φιλοδοξίας και δεξιοτήτας για παρμυροία. Έπακολουθεί μια διαστορά μορμιά, η διάλυση του καθέτι που νόμιζε κανείς πως θλέπει, αλλά συνάμα και μικρές άθροίσεις λεπτομερειών που θά γίνουν σκληρότερες από το μπρούτζο.

Ο Προυστ δεν έχει όρισμένη αντίληψη της συνείδησης. Μπορεί κανείς να διαπιστώσει άκοπίαστα κάποιον επόχρωση υπερζονική στους στοχασμούς του για τη μνήμη και ακόμα ίσως στη θεωρία του για το χρόνο. 'Αλλά η πλευρά αυτή δεν είναι κατά τη γνώμη μου η κυριώτερη ούτ' εκείνη κάτω από την όποια το έργο του μπορεί να παρουσιαστεί άληθινά μνητικό από όποψη ψυχολογική.

Πολύ πιο αξιόλογη μου φαίνεται η ιδέα, ή παντού λαμβάνουσα σ' αυτόν και συγγενική με του Φρόντ πως τα αισθήματα μας έχουν για κύρια λειτουργία τους να ψεύδονται σ' εμάς και πως το πρώτο χρέος του ψυχολόγου, του συγγραφέα, είναι να έλέγγουν τη μαρτυρία που φέρνουν αυτά για τον εαυτό τους, τη μορφή με την όποια ζητάνε να μάς παρουσιαστούν.

Βέβαιος, ή δυσπιστία ως μητέρα της διεόδους δεν άποτελεί σημερινή άνακάλυψη και είναι βέβαιος πως οι μεγάλοι κλασικοί από το Μονταίν ως το Λαρσοφοκώ και το Λαμπρυιέρ, από το Ρακίνα ως το Μαριβό και το Λακλό, ποτέ δε θά κατόρθωναν να μάς δίσουν αυτή την άσθηση της άλήθειας που δεν τη θρόσκουμε πουθενά στον ίδιο βαθμό όσο σ' αυτούς, αν δεν είχαν άρχίσει ν' αμφιβάλλουν για τον εαυτό τους ριζικά και ν' αντιστέκονται με όλη τη δύναμη του πνεύματός τον στις παρακινήσεις της καρδιάς.

'Αλλά από τότε πέρασε καιρός, και εκείνο που χαρακτηρίζει ίσως θεμελιακά τη φιλολογία της τελευταίας τριακοστιατίας, είναι μια άπολυτη έλατάλειψη στις έσωτερικές Σειρήνες. Παράλληλα με το παράγγελμα της υπερζονικής φιλοσοφίας να έμπιστευόμαστε στη ζωτική όρμη για να μαθαίνουμε τη βαθύτερη άλήθεια, μια άλλη κίνηση έστρωσε τους συγγραφείς προς την έμπιστάδουη. Δίνα παραστήκα, και χωρίς να νιάω, δύο σχετικά παρριδείγματα: Συναρές, Πενγκύ.

Δεν άμφισβητώ εδώ την αξία των έργων που είδαν έτσι το φως. 'Αλλά ή δοκιμασία θά γινόνταν σίγουρα όλεθρία παρατείνοντας τις έπιπράδες της και δε μπορούσε παρά να θλάψει το πνεύμα μας.

Ο Προυστ (κι' αυτό είναι που συγκροτεί το μεγαλο του Φρόντ) έγκαταλείπει το πνεύμα άνοιχτά και μάς έπαναφέρει σε μια στάση άποφασιστική κριτική απέναντί του αίσθηματος.

Κι' αυτό γίνεται όχι από μιαν άπόφαση του μυαλό του, παρά από έναν άπαιτο και άτάραχο φυσικό σκεπτικισμό. Στην έξάντληση στην όποια τον περιγράψαμε πριν από λίγο, είπαμε συναιτι πως δεν είχαν άποροφηθεί όλες οι δυνάμεις του. 'Η νοημοσύνη δε χαλαρώνεται σ' αυτόν δε μετεωρίζεται ούτε και σκληρύνεται. 'Αλλά με μιαν άξιοθαύμαστη νωχέλια, άρχη σαν ένα δίχτυ που ανασέρνουν, αναστρέφει την πελώρια λέια της ευαισθησίας: την έξελέγγει λεπτομερειακά' δεν κρατεί μέσα στις θηλειές του παρά τ' άλήθινό.

Δεν ξέρω πως να περιγράψω αυτή την άπαιτη καταγρασία, την άμυδρή, τη λεπτή και άποφασιστική. Κι' αυτή ακόμα έπιτάχτηκε ίσως, ή έπιτάχτηκε, πρέπει να έχουμε την τόλμη να το πούμε, από κάποιον έλαττωματικότητα του χαρακτήρα του Προυστ, — συνδεμένη όμως με την πιο σπάνια πνευματική άφοβία.

Το κώλυμά του είναι πως δεν έχει πουθενά τέλος. Οι φίλοι του Προυστ γνωρίζουν πως του κάκου άγωνίζονταν να κατακτήσουν τη στοργή του: τίποτε δε μπορούσε να τους ύπερασπίσει κατά της άτέρμηνης ύπομιάς του. 'Όλα τα αισθηματά τους, όποιαδήποτε άπόδειξη κι' αν τούδιδαν, έμειναν μπροστά στα μάτια του αιώνια αμφιβολία. Τίποτε δεν καταπράνε, δε σταματούσε ποτέ την κίνηση του πνεύματός του προς όλες τις άνάδοτες όψεις της τρυφερότητας που του φανέρωναν. Τίποτε δεν έβανε τέλος στην δευδερκεία του, ούτε και το γεγονός πως δεν είχε τίποτε να δει.

Μά αν ύποφέραμε καμιά φορά κι' έμεις και άλλοι, απ' αυτή την άκαταγωνιστή έπιφυλακτικότητα, πρέπει να τολμήσουμε ν' άναγνωρίσουμε, παρ' όμοιο, πόσο συχνά ήταν δικαιολογημένη και πόσο η ανθρώπινη φύση, αν πρέπει να ξεσκεπαστεί, την έπιβάλλει άναγκαστικά σε όσους έπιφορτίζονται μ' αυτό το έργο.

Στην έπαφή του Προυστ αντιλαμβάνουσαν πόσο είναι καλλιτέχνης ο άνθρωπος στο να άταπατάται και καθένας έβλεπε να έμφανίζεται αγαπόσιγα έξοκαλημένη απ' την ίδια την ψυχή του, αυτή ή εικόνα, ή όλόκληρα ύπόθετική, που είχε σχηματίσει για τον εαυτό του. Κάτω από την έπιρροή του, ή φυσική, ή έμφυτη ύποκρισία του αισθηματος άποκαλυπτόταν λίγο-λίγο μοναχή της. Παρατηρούσες τότε ίσαμε ποιο σημείο σ' έκανε ίκανό ή φίλια τον άλλον, αλλά και ως που δε σου έδινε τη δύναμη να προχωρήσεις.

Σέ ό,τι άφορά τουλάχιστο έμένα, ο Προυστ στάθηκε ο τρυφερότερος διαφωτιστής, που μπορούσε να συναντήσει, για τον εαυτό του.

Νιώθει κανείς την άβουσο που άνοίγει αυτός ο άνθρωπος, και πόσο άβάρυθα!

Χωρίς κακία και χωρίς δυσάρεσκεια, χωρίς κανένα συστηματικό καθόλου, για λογαριασμό του, τις γοητείες του «αισθάνεσθαι», χωρίς ν' άγνοεί τίποτε απ' όσα το δνειρο μπορεί να άγκαλιάσει, άπλώνοντας περισσότερο παρά περιορίζοντας τις

διεόδους της ψυχής, δείχνει άπλοστάτα έ π ι π λ ε ο ν την παραίτηση που στηρίζει τη ζωή μας. 'Ανακαλύπτει πέρα από την εργασία που του δίνει γέννηση και όλες τις μικρές ζωτικές παρακινήσεις από τις όποιες συγκροτείται το έργο.

Ο Προυστ και ο Φρόντ έγκαινιάζουν ένα νέο τρόπο να έρευνούμε τη συνείδηση. 'Αποκηρύττον τις ένδειξεις του έσωτερου νοήματος άναμένον, κατασκευέουν, αντί των αίσθημάτων, τα άποτελέσματα τους' δε θέλουν να τα έννοήσουν παρά άπό τα σημεία τους. 'Ο έσωτερικός άνθρωπος χρησιμοποιείται εδώ για πρώτη φορά ως ένα σόμα, για τη σύνθεση του όποιου δε μπορούν να μάς πληροφορήσουν παρά οι ένδειξεις που παρουσιάζει. 'Η έπιγωγική μέθοδος έκτείνεται και ως τις ψυχολογικές άπόψεις που είχαμε συνηθίσει. ίσαμε τώρα να βλέπουμε και να πιστεύουμε.

Πολλές πλάνες μπορούν εξάπαιτος να κηλιδύσούν την έφαρμόγη αυτής της μεθόδου, γιατί ή έρμηνεία των «συμπτωμάτων» όποιαί και τα μεγάλο μέρος στην τόχη. 'Ο ίδιος ο Προυστ σε κάποιο σημείο του έργου του όμολογεί τι συμφορμα άντιπροσώπευε γι' αυτόν, στην άναζήτηση της άλήθειας, ή πολύ έξελιγμένη αντίληψη του περι των ένδεχομένων. 'Ωστόσο, — και εδώ ξαναβρίσκει ή διαίωσηση τα δικαιώματά της — για όποιον ξέρει: να τηρήσει κάποιον έπαφή με το πιθανό, ή άλλαγή αυτή του προσανατολισμού των άναζητησών τον άνοίγει στον ψυχολόγο έναν καινούργιο κόσμο.

Ξαφνικά έχει τον τρόπο να κυριεύει τα πράγματα τα πιο άποσκασμένα, τα πιο θαροαλέα από να έπιπαστίουν την ταυτότητα τους που τους έδωσε ποτέ άόλο η φύση. Γιατί άπορεί κανείς να πει πως ή δύναμη άποκρύψης του γήινου φλοιού, π. χ., ή των έναστρων άδύσαν δεν είναι τίποτε μπροστά σ' εκείνα που μάς παρουσιάζουν κάθε στιγμή ό έπιθυμίες και ό σκέψεις μας. Καί αν θρεί κανείς, έσω και φαχφουλεύοντας, το μέσο να την κατακίσει, μπαινει σ' ένα βασίλειο, πραγματικό μολαταύτα, πιο γραφικό και συνταραχτικό από κείνο που άνακάλυψε ο 'Ιούλιος Βέρν στο κέντρο της γης.

Έδώ πρόκειται να θεθεί ένα πρόβλημα, που ο Προυστ άλλοστε τό λυεί όπως ο Διογένης το πρόβλημα της κίνησης: περιπατώντας. Το έργο τέχνης γενικά (και ειδικά το μυθιοτόρημα) είναι ως τώρα, κατά μεγάλο μέρος, παρά τα άναφερόμενα παραπάνω παραδείγματα, παράγωγα της φυσικής ύποκρισίας της συνείδησης. Αύτη γεννιέται τη στιγμή που ο συγγραφέας άπατάται και θέλει να άπατηθεί. 'Απ' αυτή την άπαφή δεν έχει άδικο ή ψυχαναλυτική κριτική να ζητεί πάντα, στη ρίζα του ένα γεγονός που εκείνος θέλησε να κρύψει ή να μεταμορφώσει.

Γενικότερα, το έργο τέχνης χρωστέει την έπιβολή της γοητείας του σε κάποια μαγική πτήση της σκέψης, σε μια ψευδοφωρά των ένσικτώδων και ψυχολογικών δυνάμεών του. Θά μπορούσε να διασώσει, αν ο συγγραφέας θεωρήσει ως κυριώτερη προσπαθεία του το ν' αντιμετωπίσει αυτές τις δυνάμεις και να τις ξεσκεπάσει.

Το κάθε τι συντελούσε ν' άπαντήσω στον εαυτό μου άρηγικά, αν το έργο του Προυστ δεν ήταν εδώ, μπροστά μου, θαυμαστό παράδειγμα ενός άκατόρθωτου πραγματικομένου και μιας όργανικής λειτουργίας ζωντανής που την πέτυχε με μόνο τον άγώνα να προσεγγίσει την άλήθεια.

Δέ φρονώ πως ο μυθιοριογράφος του μέλλοντος θά μπορούσε ν' έπαλλαχτεί τελειωτικά από το να συνθολογήσει με το ψέμα, αλλά ο Προυστ, όποιαδήποτε μάς δείχνει πως μια άπαιτη γοημότητα της φαντασίας καταντά ταυτόσημη με αυτή την ήρημη δυσπιστία που μάς έπιπείει ν' άναπλεύσουμε τον ποταμό των ψυχολογικών επιφύσεων, και το ρεύμα των φαντασιώσεων.

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Μετάφρ. Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ